

STAVANGER KOMMUNE

Retningslinjer for ”lokalt gitt eksamen” (”muntlig eksamen”) i Stavangerskolen

Gjeldende fra og med våren 2008:

- *Retningslinjene er tilpasset endr. i Forskrift til Opplæringslova, gjeldende fra 01.08.2007.*
- *De viktigste forskriftstekstene, som regulerer ”lokalt gitt eksamen”, er tatt med som vedlegg.*

Versjon 08.2009

Innholdsoversikt:

1. Ansvar	3
2. Begrepsavklaringer.....	3
2.1 Lokalt gitt eksamen – muntlig eksamen.....	3
2.2 Sensor og faglærer.	3
2.3 Generelt om vurdering med karakterer i fag	3
3. Rammer for lokalt gitt eksamen i Stavanger.....	4
4. Elever med behov for særskilt tilrettelegging (Fskr. §3-32).....	4
5. Bruk av hjelpemidler til eksamen (Fskr. §3-31)	4
6. Andre forhold knyttet til lokal gitt eksamen	5
7. Faser i eksamensavviklingen.....	5
7.1 Forberedelse og oppmelding til lokalt gitt eksamen	5
7.2 Forberedelser for faglærere og sensorer.....	5
7.2.1 Tidsrammer	5
7.2.2 Fagrapport.....	6
7.2.3 Klargjøring av skolens eksamensrutiner.....	6
7.2.4 Oppgavene	6
7.2.5 Rolleavklaring mellom ekstern sensor og faglærer	6
7.3 Elevenes forberedelsesperiode	6
7.3.1 Oppgavene	6
7.3.2 Elevenes muligheter, retter og plikter	6
7.3.3 Veiledning.....	7
7.4 Gjennomføring på eksamensdagen	7
7.4.1 Tidsrammer	7
7.4.2 Utstyr	8
7.4.3 Roller	8
7.4.4 Vurdering og karakterfastsettelse	8
7.5 Kvalitetssikring og etterarbeid.....	8
7.5.1 Dokumentasjon	8
7.5.2 Listeføring og avlønning.....	8
7.5.3 Klage ifm lokalt gitt eksamen (muntlig eksamen) Fskr. §5-10	9
7.5.4 Lokalt eksamensreglement	9
8. Nyttige nettsteder:	9
9. VEDLEGG: Forskrifter til Opplæringslova, gjeldende fra 01.08.2009.....	10

1. Ansvar

Ansvar for gjennomføring av lokalt gitt eksamen er lagt på skoleeier. For grunnskolens vedkommende er dette kommunen, jfr. Forskrift til Opplæringslova, §3-18.

Disse retningslinjene er forpliktende for skoleeier, for den enkelte skole og for faglærere og sensorer som medvirker til å gjennomføre lokalt gitt eksamen i Stavanger kommune.

Rektor har ansvar for gjennomføringen av lokalt gitt eksamen ved den enkelte skole. Spørsmål som ikke er omtalt i disse retningslinjene, eller som er knyttet til skolens egne rutiner, avklares av rektor. Skolene skal videre utarbeide sitt eget lokale eksamensreglement. Dette reglementet må behandles i driftsstyret

2. Begrepsavklaringer

2.1 Lokalt gitt eksamen – muntlig eksamen

Begrepet ”muntlig eksamen” er i forskrift til opplæringslova, gjeldende fra 01.08.2006 erstattet med begrepet ”lokalt gitt eksamen”.

2.2 Sensor og faglærer.

Forskriften sier at det ved eksamen som krever eksaminasjon, skal være to sensorer, hvorav den ene kan være elevens faglærer. Den eksamensformen som er valgt for grunnskolene i Stavanger, vil dermed kreve to sensorer. Begrepet ”ekstern sensor” brukes som betegnelse på den av sensorene som kommer fra annen skole. Elevens faglærer vil normalt være den andre sensoren.

2.3 Generelt om vurdering med karakterer i fag

I forskriftenes § 3-3. heter det blant annet:

Grunnlaget for vurdering i fag er dei samla kompetansemåla i læreplanane for fag slik dei er fastsette i læreplanverket, jf. § 1-1 eller § 1-3. I vurderinga i fag skal ikkje føresetnadene til den enkelte, fråvær, eller forhold knytte til ordenen og åtferda til eleven, lærlingen eller lære kandidaten trekkjast inn. I grunnskolen skal det i faget kroppsøving i vurderinga leggjast vekt på både oppnådd kompetanse og føresetnadene til eleven. I vidaregåande opplæring skal ikkje elevens føresetnader trekkjast inn i vurderinga i faget kroppsøving.(....)Stort fråvær, manglande deltaking i planlagde vurderingssituasjonar eller andre særlege grunnar kan føre til at grunnlaget for halvårsvurdering med karakter eller standpunkt karakter manglar.

Det har vært noe diskusjon om hva uttrykket: **”på det tidspunktet vurderinga skjer”** faktisk betyr. Departementet presiserte derfor blant annet følgende (18.12.07):

Standpunkt karakteren skal uttrykke elevens mestring i forhold til de samlede kompetansemålene i faget. Dette betyr at det i de fleste fag ikke kan legges avgjørende vekt på en enkelt prøve. En prøve som bare måler deler av elevens kompetanse i faget vil ikke være et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere elevens samlede kompetanse i faget. Standpunkt vurderingen må ta utgangspunkt i et bredt vurderingsgrunnlag.

(jfr. http://udir.no/templates/udir/TM_Artikkel.aspx?id=3173)

Dette betyr blant annet at vurdering av kompetanse i svømming fra 8. trinn, kan telle med ved fastsetting av standpunkt karakter i kroppsøving på 10. trinn.

3. Rammer for lokalt gitt eksamen i Stavanger

I Stavanger kommune benyttes følgende eksamensformer med følgende rammer:

- Elevene får utdelt oppgavene/angitt trekkfag 48 timer før eksamensdagen
- Elevene kan forberede sin presentasjon
  - i løpet av 48 timer eller i løpet av 20 minutter
- Elevene skal ha tilgang til IKT under forberedelsen
- Elevene har rett på, men ikke plikt til, veiledning fra faglærer under forberedelsen
- Elevene kan gå opp til eksamen
  - Enkeltvis, i par eller i grupper på 3
- Elevene kan også gå opp i klasseromsmodell
- På eksamensdagen settes det av 30 min. pr. elev - hvorav minst 15 minutter avsettes til utdypende spørsmål fra faglærer og eventuelt ekstern sensor.

I henhold til ansvarsavklaringen (jfr pkt. 1) har direktøren pålagt rektor i samarbeid med lærere og elever, å forta valg av eksamensmodeller for egen skole. Driftsstyret skal orienteres om avgjørelsen.

4. Elever med behov for særskilt tilrettelegging (*Fskr. §3-32*)

Elever med ulike hjelpebehov har rett på særskilt tilrettelegging. Dette kan gjelde elever med individuell opplæringsplan (IOP), med syn- eller hørselsvansker, ulike funksjonshemminger eller andre særskilte vansker (stamming mv), som kan hemme elevens mulighet til å få vist sin reelle kompetanse i faget.

Tilretteleggingen må være tilpasset den enkeltes behov og være egnet til å utlikne elevens vansker så langt råd er. Tilretteleggingen må ikke føre til at eleven får fordeler framfor andre elever og må heller ikke være så omfattende at eleven i praksis ikke blir prøvd i angjeldende kompetansemål i faget. Dersom en oppgave er knyttet til et kompetansemål hvor det er krav om skriftlige eller muntlige ferdigheter, må disse ferdighetene også prøves hos disse elevene. Forskriftene definerer dermed at alle elever som går opp til eksamen skal vurderes etter de samme *kjennetegn på måloppnåelse i faget*.

Rektor avgjør etter samråd med eleven og de foresatte hvilken tilrettelegging som skal gis. Videre nevnes at særskilt tilrettelegging av eksamen og prøver gjennom året, ikke krever vedtak om spesialundervisning.

5. Bruk av hjelpemidler til eksamen (*Fskr. §3-31*)

Ved lokalt gitt eksamen i Stavanger kommune vil alle hjelpemidler, inklusive internet, være tillatt for elevene. I forskriftene er det likevel presisert at tillatte hjelpemidler må være formålstjenlige og relevante for eksamen og ikke svekke grunnlaget for å vurdere den enkelte elevs kompetanse. Elevene vil derfor ikke få anledning til å kommunisere med andre utenforstående under selve eksaminasjonen. Ettersom alle virkemidler er tillatt, er det ekstra viktig at sensorene gjennom samtalen i etterkant av elevens presentasjon, søker å kartlegge elevens reelle kompetanse i henhold til oppgavens kompetansemål.

6. Andre forhold knyttet til lokal gitt eksamen

Videre vises til bla. følgende paragrafer i forskriftene:

- § 3-24 *Fritak frå eksamen*
- § 3-36 *Bortvising frå eksamen*
- § 3-37 *Annullering av eksamen (vedr. bla fusk eller forsøk på fusk)*

Disse og andre paragrafer ligger vedlagt.

NB: Andre elever på skolen kan ikke gis fri selv om 10. trinn har eksamen. For å sikre gode arbeidsvilkår for 10. trinn under forberedelsen og selve eksamen, må rektor vurdere om skolens øvrige elever må få undervisning/arbeidsoppdrag i andre lokaler enn det som er vanlig.

7. Faser i eksamensavviklingen

7.1 Forberedelse og oppmelding til lokalt gitt eksamen

Elever og lærere bør tidlig, og senest ved oppstarten av 10. trinn, gjøres oppmerksomme på rammene for lokalt gitt eksamen. Alle skoler skal i løpet av 9. eller 10. trinn arrangere en prøvesituasjon ("prøvemuntlig") som for elevene fortøner seg slik eksamen skal gjennomføres. Dette innebærer bl.a. følgende:

- Elevene er kjent med rammer og regler for eksamen
- Eleven har erfaringer med aktuelle oppgavetyper
- Eleven har erfaringer med hvordan veiledning blir gitt
- Elevene har erfaring fra presentasjon bl.a. med bruk av IKT-utstyr
- Elevene har erfaring med arbeid og presentasjon sammen med andre elever
- Elevene og de foresatte har fått informasjon om reglene for klagerett knyttet til lokalt gitt eksamen

Skolen må være oppmerksom på følgende:

Skolen melder sensorer til skoleeier. Det forventes at skolene melder inn minst like mange lærere som sensorer, som det antallet sensorer skolen selv har behov for.

Skolen setter opp eksamenspartiene i god tid før eksamensperioden. Planlagte samarbeidsgrupper settes opp innenfor eksamenspartiet i hvert enkelt fag.

Skolen deler elevene inn i partier på inntil 10 elever. Dette antallet kan i spesielle tilfeller måtte avvikes. Alle elever i partiet skal opp til eksamen i samme fag.

Dersom en faglærer/eksaminator får elever opp i flere fag eller grupper, må rektor forsøke å legge forholdene til rette slik at både elevene og sensorenes situasjon blir tilfredsstillende.

7.2 Forberedelser for faglærere og sensorer

7.2.1 Tidsrammer

Faglærer og ekstern sensor får beskjed om trekkfag og elevgruppe to uker før eksamensdagen. De 10 dagene, fram til det tidspunktet da elevene får melding om trekkfag og får utlevert oppgavene, står til rådighet for ekstern sensor og faglærer til å gjøre nødvendige avklaringer og forberedelser. Det er faglærer som har hovedansvaret for å etablere kontakt med ekstern sensor.

Dersom faglærer ikke tar et slikt initiativ i løpet av den første dagen, må ekstern sensor ta kontakt med skolen.

7.2.2 Fagrapport

Sammen med elevene utarbeider faglærer en fagrapport. Innholdet i fagrapporten må vise bredden i forhold til målene for faget og være i samsvar med den undervisningen elevene har fått og de arbeidsmåtene elevene har benyttet. Fagrapporten skal være retningsgivende for hvordan lokal gitt eksamen skal legges opp. Fagrapporten utarbeides på bakgrunn av fagplan for 10. trinn i angjeldende fag. Rektor skal godkjenne fagrapporten.

Fagrapporten gjøres kjent for ekstern sensor i forbindelse med opplysningen om trekkfag. Kompetansemålene i læreplanens fagplan og fagrapporten er grunnlaget for utarbeidelse av eksamensoppgavene.

7.2.3 Klargjøring av skolens eksamensrutiner

Disse retningslinjene er gjeldende for gjennomføring av lokalt gitt eksamen i Stavangerskolen dersom ikke skolen har søkt om og fått godkjent avvik. Skolen kan i tillegg presisere egne rutiner for gjennomføring av lokalt gitt eksamen. Faglærer skal i forbindelse med opplysningen om trekkfag, gjøre disse rutinene kjent for ekstern sensor.

7.2.4 Oppgavene

Faglærer har ansvar for å utarbeide oppgavene til lokalt gitt eksamen. Ekstern sensor påser at oppgavene gir grunnlag for å vurdere viktige sider ved elevens kompetanse slik denne er beskrevet i kompetansemålene i læreplanen og i fagrapporten. Kompetansemål skal være angitt på oppgaven og om nødvendig utdypet eller forenklet i språkformen for å sikre at alle elever forstår oppgaven. Oppgaven må også inneholde de viktigste kjennetegn på måloppnåelse og det skal framgå hvor lang tid eleven har til rådighet for sin presentasjon. Norm for antall oppgaver settes til 2 elever per oppgave. Ekstern sensor og faglærer må også drøfte hovedlinjene for kjennetegn på måloppnåelse som skal brukes i vurderingen.

7.2.5 Rolleavklaring mellom ekstern sensor og faglærer

Faglærer har ansvaret for og styrer kommunikasjonen med eleven(e) under presentasjon og utdypingssamtale. Ekstern sensor kan likevel stille utdypende spørsmål ved avslutningen av samtalen – jfr. for øvrig pkt. 7.4.3.

7.3 Elevenes forberedelsesperiode

7.3.1 Oppgavene

Oppgavene som gis til lokalt gitt eksamen, må gi de enkelte elevgruppene muligheter for å velge sine egne vinklinger på å presentere sine besvarelser. Samtidig bør det fremgå av oppgavene at elevene må vise bredde i sin kompetanse, og at presentasjonen må avspeile læreplanens kompetansemål i faget. Oppgaven skal ikke instruere elevene i hvordan oppgaven skal løses, men det kan angis obligatoriske og/eller valgfrie elementer i oppgaven. Dette må i så fall framkomme i selve oppgave-teksten. Oppgaven kan videre inneholde lenker til nyttige nettsteder og henvisning til andre kilder.

7.3.2 Elevenes muligheter, retter og plikter

Elevene skal ha innflytelse på hvordan samarbeidsgruppene settes sammen, men det er skolen som til slutt avgjør hvilke elever som skal utgjøre en gruppe. Gruppene kan etableres i god tid før eksamensperioden, og senest så snart som mulig etter at trekkfaget er kjent for elevene.

Elevene har rett til å velge å gå opp til eksamen individuelt. Dersom en elev velger å gå ut av en oppsatt gruppe for å gå opp individuelt, må denne avgjørelsen tas minst 24 timer før oppstart på eksamensdagen.

Elevene skal i hele forberedelsesperioden ha tilgang til IKT-utstyr med Internett. Skolen bør legge til rette for at elevgruppene får arbeide så uforstyrret av andre aktiviteter på skolen, som det er praktisk mulig å gjennomføre. Elevgrupper som ønsker det, kan i forberedelsesfasen arbeide andre steder enn på skolen, men skolen bør bidra til at elevgruppen i tilstrekkelig grad får forberede seg samlet.

Elevene står fritt til å velge presentasjonsform, men elevene har selv ansvar for at utstyr som benyttes, fungerer. Dersom utstyr svikter under presentasjonen, skal presentasjon og utdypingssamtale likevel gjennomføres. Skolen bør videre ha "overhead" el. tilgjengelig som "backup" for elevene. Rektor kan avgjøre at en elev eller gruppe får utvidet tid til presentasjon dersom årsaken til en teknisk svikt ligger utenfor elevenes herredømme.

Dersom elever har krav på spesiell tilrettelegging av eksamen, tar rektor avgjørelse i tråd med Forskrift til Opplæringslova, § 3-20.

7.3.3 Veiledning

Elevene har rett til veiledning i forberedelsesfasen. Skolen må sørge for at faglærer i rimelig grad er tilgjengelig for elevene. Også annen faglærer ved skolen kan gi elevene veiledning. Skolen skal sette opp en rulleringsplan for når de ulike elevgruppene kan få veiledning. Elevene har ikke plikt til å møte til veiledning.

Veiledningen har flere formål:

- å presisere prosedyrer for eksamensgjennomføringen
- å klargjøre oppgaven for elevgruppen
- å klargjøre vurderingskriteriene for elevene
- å bidra til like muligheter for alle elever i gruppen
- å bidra til godt samarbeid og gode relasjoner i elevgruppen

Veiledningen må ikke:

- gi elevene instruksjoner om en bestemt løsningsmåte
- etablere avtaler om hvordan elevene skal besvare spørsmål i utdypingssamtalen

7.4 Gjennomføring på eksamensdagen

7.4.1 Tidsrammer

Det settes av 30 minutter pr. elev til gjennomføring – hvorav minst 15 minutter avsettes til utdypingssamtale. Resten av tiden benyttes til elevens presentasjon av sin besvarelse. Eleven(e) skal ikke avbrytes under presentasjonen med mindre noe helt uforutsett skulle skje. Faglærer skal likevel gjøre eleven(e) oppmerksom på tiden når det gjenstår 2 minutter av presentasjonstiden. Dersom presentasjonen går ut over avsatt tidsramme, bør ekstern sensor gjøre faglærer oppmerksom på dette. Skolen kan eventuelt utdype dette nærmere i lokalt eksamensreglement.

7.4.2 Utstyr

Ved avslutningen av forberedelsesfasen klargjør elevene det utstyret de planlegger å bruke i eksamensrommet. Faglærer kan bistå elevene både i forberedelsesfasen og ved oppstart på eksamensdagen. Faglærer skal ikke ha en aktiv rolle i elevenes presentasjon.

7.4.3 Roller

Ekstern sensor har hovedansvaret for vurdering av eleven. Faglærer har plikt til å delta i vurderingen som sensor. Ved uenighet fastsetter ekstern sensor karakteren. Faglærer er eksaminator ved gjennomføring av utdypingssamtalen. Faglærer må likevel sikre tid til ekstern sensor for eventuelle utdypende spørsmål ved avslutning av samtalen. Både ekstern sensor og faglærer har plikt til å bidra til god kommunikasjon og til å skape trygghet for elevene.

7.4.4 Vurdering og karakterfastsettelse

Det er den enkelte elevs kompetanse, slik den kommer frem i eksamenssituasjonen, som skal vurderes. Kompetansen skal vurderes opp mot angitt(e) kompetansemål og i henhold til fastsatte *kjennetegn på måloppnåelse*.

Dersom ikke oppgavens kompetansemål angir krav til bruk av grunnleggende ferdigheter, vil elevens presentasjon i utgangspunktet kun være ett av flere virkemidler som sensorene har til rådighet for kartlegge elevens kompetanse.

I samtalen som følger etter elevenes presentasjon, stiller faglærer og evt. ekstern sensor spørsmål for å sikre et best mulig grunnlag for å kunne vurdere den enkelte elevs kompetanse. Spørsmålene skal ligge innenfor de kompetansemål som er angitt i oppgaven, og eventuelt ta opp relevante problemstillinger som elevene ikke har berørt i sin presentasjon.

Samtalen har dermed flere formål:

- å kartlegge elevenes kompetanse innenfor de felt elevene har valgt å presentere
- å kartlegge elevenes kompetanse på områder som er angitt i oppgaven, men som elevene ikke har valgt ut i sin presentasjon
- å kartlegge den enkelte elevs kompetanse ved par-/gruppebesvarelser
- å kartlegge eleven(e)s grunnleggende ferdigheter når disse er angitt i kompetansemålet

Ekstern sensor avgjør når karakterene skal gjøres kjent for elevene og plikter å orientere skolen om dette før elevene får melding om trekkfag. Det er ekstern sensor som også bekjentgjør og begrunner karakterene for elevene. Sensor har ingen forpliktelse til å begrunne karakteren overfor foresatte. I gitte tilfeller kan det likevel være fornuftig at rektor orienterer foresatte.

7.5 Kvalitetssikring og etterarbeid

7.5.1 Dokumentasjon

Sensor gjør notater ang. gjennomføring og elevsvar under gjennomføringen. Notatene må oppbevares inntil 1 år. Disse notatene kan bli etterspurt i forbindelse med klage eller som dokumentasjon i forbindelse med formelle feil som kan være gjort.

7.5.2 Listeføring og avlønning

Skolen har ansvar for å administrere listeføring og avlønning i forbindelse med lokalt gitt eksamen. Ekstern sensor underskriver karakterlistene ved avslutning av eksamensdagen. Ekstern sensor oppgir samtidig skattedata til skolen. Rektor godkjenner karakterlister.

7.5.3 Klage ifm lokalt gitt eksamen (muntlig eksamen) Fskr. §5-10

Dersom en eller flere av partene har innsigelser mot gjennomføringen av eksamen, utferdiger rektor protokoll over forholdet, og de involverte underskriver protokollen.

Ved lokalt gitt eksamen (muntlig eksamen) kan det bare klages på formelle feil som kan ha hatt innvirkning på resultatet. Dersom en klage gis medhold, vil angitt karakter utgå og eleven får anledning til å gå opp til ny eksamen – med ny sensor. Normalt vil dette først kunne gjennomføres påfølgende høst. Klagefrist for elev/foresatte er 10 dager.

7.5.4 Lokalt eksamensreglement

Den enkelte skole skal utarbeide sitt lokale eksamensreglement. I dette reglementet inngår bestemmelsene i dette dokument: Retningslinjer for ”lokalt gitt eksamen” i Stavangerskolen. Skolens eksamensreglement skal behandles i driftsstyret.

Skolens lokale eksamensreglement skal innholde avklaringer knyttet til:

- Åpningstid og organisering i forberedelsestiden, inkl. tilgjengelighet på faglærer/veileder
- Orientering om IKT-tilgang, bruk av spesialrom mv
- Tilgjengelighet på utstyr som ”backup” for elevene på eksamensdagen
- Tidspunkt for ”prøvemuntlig” og aktuell tidsperiode for lokal gitt eksamen

- Dersom skolen ikke følger de sentrale retningslinjene – må alle avvik beskrives. Dette kan blant annet gjelde: tidsdisponering i eksaminasjonen; fordeling av tid til presentasjon og samtale/spørsmål, sensorenes roller under eksaminasjonen, bruk av hjelpemidler mv.

Videre er det viktig å merke seg at klage fra elever og foresatte må begrunnes i formelle feil som er begått i henhold til fastsatt lokalt eksamensreglement for skolen. Derfor er det ekstra viktig at reglementet blir mest mulig presist og avklarende for alle parter.

8. Nyttige nettsteder:

- Utdanningsdirektoratet, www.udir.no under ’Eksamen og vurdering’
- Fylkesmannen i Rogaland, www.fmro.no
- Fagstabskoles hjemmeside, www.linksidene.no/fagstabskole under ’Eksamen/vurdering’
- Fag på It’s learning, ’Lokalt gitt eksamen’ – kontakt evt. jan.erik.jacobsen@stavanger.kommune.no

9. VEDLEGG: Forskrifter til Opplæringslova, gjeldende fra 01.08.2007

§ 1-4. Tid til opplæring og eksamen

I Læreplanverket for Kunnskapsløftet er fag- og timefordelinga fastsett. Tida som går med til eksamen, medrekna eventuell førebuingstid som blir teken frå undervisninga, skal reknast som opplæringstid. Elevar som ikkje blir trekte ut til eksamen, skal ha ordinær opplæring.

§ 3-3. Grunnlaget for vurdering i fag

Grunnlaget for vurdering i fag er dei samla kompetansemåla i læreplanane for fag slik dei er fastsette i læreplanverket, jf. § 1-1 eller § 1-3.

I vurderinga i fag skal ikkje føresetnadene til den enkelte, fråvær, eller forhold knytte til ordenen og åtfërda til eleven, lærlingen eller lære kandidaten trekkjast inn. I grunnskolen skal det i faget kroppssøving i vurderinga leggjast vekt på både oppnådd kompetanse og føresetnadene til eleven. I vidaregåande opplæring skal ikkje elevens føresetnader trekkjast inn i vurderinga i faget kroppssøving.(....)

Stort fråvær, manglande deltaking i planlagde vurderingssituasjonar eller andre særlege grunnar kan føre til at grunnlaget for halvårsvurdering med karakter eller standpunkt karakter manglar.

§ 3-4. Karakterar i fag mv.

I grunnskolen til og med 7. årstrinnet skal det berre givast vurdering utan karakterar. Frå 8. årstrinn og i vidaregåande opplæring skal vurdering også givast med talkarakterar. Det skal brukast talkarakterar på ein skala frå 1 til 6. Berre heile talkarakterar skal brukast.

Dei enkelte karaktergradane har dette innhaldet:

- a) Karakteren 1 uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget.
- b) Karakteren 2 uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget.
- c) Karakteren 3 uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget.
- d) Karakteren 4 uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget.
- e) Karakteren 5 uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget.
- f) Karakteren 6 uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget.

§ 3-24. Fritak frå eksamen

Elevar som er fritekne for vurdering med karakter i fag som blir avslutta med eksamen, skal ikkje delta i eksamen i faget. I grunnskolen kan rektor sjølv etter søknad frå foreldra frita elevar frå eksamen, når det ligg føre tungtvegande grunnar.

§ 3-25. Generelle føresegner

Eksamen skal vere i samsvar med læreplanverket.

Læreplanen i det enkelte faget fastset om og eventuelt når i opplæringsløpet det skal vere eksamen i faget. Det er òg fastsett i læreplanen for fag om eleven skal opp til eksamen i faget, eller om elevar kan trekkjast ut, kva slags eksamensform som skal nyttast, og om eksamen skal vere lokalt gitt eller sentralt gitt. Departementet fastset kor mange eksamenar det skal vere på 10. årstrinnet og på kvart årstrinn innanfor utdanningsprogramma eller programområda i vidaregåande opplæring.

Eksamen skal organiserast slik at eleven eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven eller privatisten slik denne kjem fram på eksamen. (...)
Det er ikkje ny eksamen, utsett eksamen eller særskild eksamen i grunnskolen. (...)

§ 3-26. Melding av elevar til eksamen

Skolen melder til eksamen alle elevar som tek del i opplæringa i fag som blir avslutta med eksamen. Utdanningsdirektoratet fastset meldingsfristar og korleis melding til eksamen skal gå føre seg. (...)

§ 3-28. Sentralt gitt eksamen

Ved sentralt gitt eksamen fastset Utdanningsdirektoratet korleis eksamen i det enkelte faget skal organiserast, korleis eksamensoppgåva skal vere, datoen for den enkelte eksamenen, og korleis sensorordningane skal vere. Kommunen har ansvaret for å trekkje fag og elevar til sentralt gitt eksamen i grunnskolen og for den praktiske gjennomføringa av eksamen. (....)

Eleven skal få vite kva fag han eller ho skal prøvast i, 48 timar før sjølve eksamen. Laurdagar, søndagar, høgtidsdagar og heilagdagar skal ikkje reknast med. Utdanningsdirektoratet fastset dato for melding om trekkfag. Prøvesvara ved sentralt gitt eksamen skal vurderast av to eksterne sensorar. Dersom det er usemje, skal karakteren avgjerast av ein oppmann.

§ 3-29. Lokalt gitt eksamen i grunnskolen

Kommunen har ansvaret for gjennomføringa av alle lokale eksamenar. Faglæraren har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgåver. Eleven skal få vite kva fag han eller ho skal prøvast i, 48 timar før sjølve eksamen. Laurdagar, søndagar, høgtidsdagar og heilagdagar skal ikkje reknast med.

Eksamen kan organiserast i to delar, der den første delen er ei førebuing og den andre delen er sjølve eksamen. Førebuingdelen kan vere på inntil 2 dagar og skal normalt ikkje inngå i vurderingsgrunnlaget. Ramma for eksamen på eksamensdagen skal vere munnleg eksamen på inntil 30 minutt per elev.

Prøvesvara ved lokalt gitt eksamen skal vurderast av to sensorar. Éin av sensorane skal vere ekstern. Den andre sensoren kan vere faglæraren til eleven. Faglæraren har plikt til å delta i vurderinga som sensor. Dersom det er usemje om karakteren, avgjer den eksterne sensoren.

Ved eksamen som krev eksaminator, skal den eine sensoren vere eksaminator. Eksamineringa skal gi elevane høve til å syne kompetanse i så stor del av faget som mogleg. Dersom det er usemje om kva eleven skal prøvast i, er det den eksterne sensoren som avgjer.

§ 3-31. Hjelpemiddel til eksamen

Eksamenen kan organiserast med eller utan hjelpemiddel. Utdanningsdirektoratet fastset kva for hjelpemiddel som er tillatne i kvart fag ved sentralt gitt eksamen.

Ved lokalt gitt eksamen fastset skoleeigaren kva hjelpemiddel som skal tillast. Dei tillatne hjelpemidla må ikkje svekkje grunnlaget for å vurdere kompetansen til eleven eller privatisten.

§ 3-32. Særskild tilrettelegging av eksamen

Elevar og privatistar med behov for særskild tilrettelegging skal kunne få lagt forholda til rette slik at dei kan få vist kompetansen sin ut frå kompetansemåla i fag i læreplanverket. Tiltaka må vere tilpassa behova til eleven og privatisten så langt råd er.

Tiltaka må ikkje føre til at eleven eller privatisten får fordelar framfor andre som ikkje får tilrettelegging ved eksamen. Tilrettelegginga må heller ikkje vere så omfattande at eleven eller privatisten ikkje blir prøvd i kompetansemåla i fag i læreplanverket. Der det i kompetansemåla er kravd skriftlege, munnlege eller praktiske ferdigheiter, er det ikkje høve til å leggje til rette eksamen slik at desse ferdigheitene ikkje blir prøvde, når slik prøving er fastsett i eksamensforma for faget.

Rektor avgjer etter søknad kva for ordningar som skal nyttast for elevar. Avgjerda til rektor er eit enkeltvedtak som kan påklagast til fylkesmannen. Rektor kan krevje uttale frå ein sakkunnig instans. Særskild tilrettelegging av eksamen krev ikkje vedtak om spesialundervisning. ....

§ 3-36. Bortvising frå eksamen

Elevar og privatistar skal ikkje hindre eller forstyrre gjennomføringa av eksamenen. Dersom åtfërda til ein elev eller ein privatist er i strid med denne føresegna, kan eleven eller privatisten, etter å ha blitt åtvara, visast bort. Bortvising skal avgjerast av rektor sjølv og er eit enkeltvedtak som kan påklagast til fylkesmannen. Eleven eller privatisten skal ha høve til å uttale seg munnleg for rektor før rektor eventuelt fattar enkeltvedtaket om bortvising. (....)

§ 3-37. Annullering av eksamen

Dersom det er gjort formelle feil ved avviklinga av eksamen, eller dersom eksamen av anna årsak ikkje er avvikla i samsvar med føresegnene, kan Utdanningsdirektoratet annullere eksamen.(.....)

Eksamen i eit fag kan annullerast dersom eleven eller privatisten har fuska eller forsøkt å fuske ved eksamen. Dette gjeld også dersom det er sensorane som oppdagar fusk eller forsøk på fusk. Spørsmålet om annullering av eksamen i faget skal avgjerast av rektor sjølv for elevar. Eleven skal ha høve til å uttale seg munnleg før rektor fattar enkeltvedtak om annullering av eksamen. For privatistar avgjerast spørsmålet av fylkeskommunen. Privatistar skal ha høve til å uttale seg munnleg for fylkeskommunen før enkeltvedtak om annullering av eksamen blir fatta. Eleven eller privatisten har likevel rett til å fullføre eksamen på eksamensdagen. Enkeltvedtak om annullering av eksamen kan påklagast til Fylkesmannen.

For elevar som får eksamen annullert på grunn av fusk eller forsøk på fusk, fell standpunkt karakteren bort (...)

§ 3-39. Forsvarleg system for føring av karakterar og fråvær

Skoleeigar skal ha eit forsvarleg system for føring av karakterar og fråvær, jf. opplæringslova § 13-10 1.ledd. Fråvær, halvårsvurdering med karakterar, standpunkt karakterar, eksamens karakterar og karakterar til fag- og sveineprøva og kompetanseprøva skal først inn i systemet skoleeigar bruker. Dette gjeld både karakterar i fag og karakterar i orden og åtfærd. Karakterane er fastsette når karakterane er førte inn.

Halvårsvurdering med karakter kan ikkje endrast etter at dei er gitt. Standpunkt karakterar og eksamens karakterar kan endrast etter klage. Føringsfeil skal rettast og attesterast av rektor. Elevar som blir fritekne for opplæringsplikt etter opplæringslova § 2-1 fjerde ledd, skal framleis stå oppførte i systemet for føring av karakterar.

§ 3-40. Vitnemål i grunnskolen

Alle elevar skal ha vitnemål når dei fullfører grunnskoleopplæringa. Vitnemålet til eleven skal innehalde standpunkt karakterar, eksamens karakterar og fråvær. Elevar med samisk i fagkrinsen skal ha vitnemål med norsk og samisk tekst.

Elevar i skole for spesialundervisning og elevar i fengselsundervisning skal få vitnemål frå ein naboskole eller skolen på heimstaden når eleven eller foreldra ber om det. Skoleeigaren i bustadkommunen til eleven skal opplyse om denne retten.

For elevar som ikkje har fått standpunkt karakter i eitt fag fordi grunnlaget for vurdering manglar, skal det ikkje først karakter i faget på vitnemålet. Det skal då først på vitnemålet at vurdering ikkje var mogleg. Siste halvårsvurdering med karakter skal ikkje først som standpunkt karakter.

Elevar som har hatt individuell opplæringsplan, skal få dette ført på vitnemålet dersom eleven eller foreldra ønskjer det. Elevar som er heilt eller delvis fritekne for vurdering med karakterar, skal ha vitnemål som viser at eleven har fullført grunnskoleopplæringa.

§ 5-10. Klage på karakter ved munnleg eksamen. Klageinstans og klagebehandling

Ved munnleg eksamen kan det berre klagast på formelle feil som kan ha noko å seie for resultatet. Ved klage på munnleg eksamen hentar rektor inn fråsegn frå sensor og eksaminator og sender desse fråsegnene og klagen saman med si eiga fråsegn til Fylkesmannen når det gjeld klagar i grunnskolen, og til fylkestinget eller den fylkestinget gir mynde som klageinstans, når det gjeld klagar i vidaregåande opplæring. Kopi av fråsegnene skal sendast til klagaren.

Dersom klagaren får medhald i klagen ved munnleg eksamen, skal karakteren annullerast, og klagaren har rett til å gå opp til ny eksamen. Dersom klagaren vel å gå opp til ny munnleg eksamen, skal prøvesvaret bedømmast av ein ny sensor.

Gjeld klagen prøve i trekkfag, skal det trekkjast fag på ny. Eleven skal få melding om faget med same frist som ved ordinær prøve.

Forskrift til Opplæringslova finnes for øvrig på:

www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/for/sf/kd/kd-20060623-0724.html&emne=oppl%c6ringslov*&&